

Евтаназія: дискурс правової легітимації та суспільні контраргументи

Радич Д.С., курсант 111 навчальної групи НАВС.

Науковий керівник: викладач кафедри філософії права та юридичної логіки Стус В.І.

На рубежі XIX-XX філософ Ф.Ніцше висуває принцип «переоцінки цінностей» як стратегію перегляду моральних основ буття західноєвропейської цивілізації. На межі XX-XXI світ переживає нову потужну ревізію моральних і духовних орієнтирів суспільства, що породжена розвитком «покоління» прав людини, біоетики, моралі, прогресом медичних технологій, правових комунікацій, медичного права. Проблема евтаназії як складова біоетичної свідомості вкорінена в проблеми життя та смерті, сенсу людського існування, вільного вибору незалежної унікальної особистості та поваги до нього, ролі страждання у житті людини, сучасної сутності гуманізму та ідеї соціальної держави, призначення людини як такої, можливості права як соціального регулятора втручатися у питання, які ще сторіччя тому однозначно вважалися прерогативою Бога. Отже, осмислення проблеми евтаназії актуалізує так звані вічні питання філософії, оскільки на кожному цивілізаційному етапі свого розвитку людство продукує новітні відповіді на виклики часу.

У зарубіжній літературі активним є обговорення проектів та запровадження законодавчих ініціатив щодо застосування біоетичних принципів в практичну медицину для інкурабельних пацієнтів. Особливе місце має осмислення проблематики легалізації евтаназії по відношенню до дитини. Проте кожна держава ставиться до вирішення даної проблеми, виходячи зі своїх історичних традицій, політичних і релігійних принципів. Дослідження, проведені у 17 країнах Європи, які охоплювали 4000 невиліковних хворих, показали, що частка випадків припинення підтримки життєво важливих функцій організму серед загальної чисельності летальних випадків у країнах Скандинавії у 1,38 рази вище, ніж у країнах Центральної Європи, та у 2,6 рази вище, ніж у країнах Південної Європи. Таким чином, евтаназія розглядається в цих країнах як невід'ємна частина паліативної допомоги, що спрямована на покращення якості життя пацієнта і його родини, які зіткнулись з проблемою невиліковної хвороби.

У вітчизняній науковій літературі (В.Л. Кулініченко, Л.І. Сидоренко, Л.В. Усенко, В. Запорожан, О. Івченко, Л.І. Шеховцова, Л. Швидка та ін.) проблема евтаназії розглядається з точки зору сучасної філософії, медицини, екології, права, останнім часом проводяться дослідження, спрямовані на вивчення процесу формування біоетичної свідомості, сприйняття біоетичних ідей українським суспільством, аналіз структурованої громадської думки стосовно ставлення українського суспільства до потреби в легітимації евтаназії, вплив релігійного чинника на вирішення проблеми евтаназії (категоричність католицизму та православ'я, а в Україні домінує православний світ).

Біоетичний характер проблеми евтаназії в сучасному українському етико-філософсько-правовому дискурсі розкривається в необхідності дати чіткі відповіді на питання: Чи повинно суспільство наполягати на подовженні немічного людського життя, збільшуючи час вегетативного існування, та продовжуючи муки і біль? Як чинити у тому випадку, коли смертельно хворий приречений при такому виборі на тривале вмирання? Чи потрібно продовжувати життя, коли шанси на повернення до повноцінного життя надзвичайно малі.

Зростання онкологічних та інших тяжких захворювань, їх діагностика на пізніх запущених стадіях, хронічні больові синдроми, дефіцит паліативної медицини та водночас право людини на гідні умови життя, «якість» життя є каталізаторами, що визначають державну політику в галузі медицини, захисту прав людини, напрямки благодійної діяльності та суспільних дискурсів. Законодавства багатьох країн закріплюють кримінальну відповідальність за здійснення евтаназії. В Україні евтаназія розглядається як порушення права та переслідується з боку закону. У частині 3 ст. 52 Основ законодавства України про охорону здоров'я зазначено, що медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії, навмисного прискорення смерті, умертвіння невиліковного хворого з метою припинення його страждань. Лікар не має права свідомо прискорювати настання смерті, удаватися до евтаназії або залучати до її проведення інших осіб. В практиці вітчизняної медицини питання щодо узаконення евтаназії на даний час є закритим, для забезпечення гідного кінця життя невиліковно хворих необхідно продовжувати створювати систему закладів паліативної медицини, що можуть надавати медичну, соціальну, психологічну та інші види допомоги. Першу комунальну міську лікарню «Госпіс» у 1997 році відкрито у м. Львові

(бюджетний заклад, на відміну від зарубіжного досвіду). Відкриті лікарні паліативного лікування у містах Києві, Івано-Франківську, Херсоні, Харкові, Луцьку, Луганську, Сімферополі , у Донецькій області.

На нашу думку, у найближчій перспективі проблема легалізації евтаназії в Україні не буде вирішена однозначно, її подальший розвиток ми вбачаємо в етично-моральній площині – як підвищення біоетичної культури та свідомості громадян та медико-соціальної: розвиток мережі закладів паліативної медицини як секуляризований чи релігійний проект, як благочинна допомога чи державна політика.